

Sola scriptura

Sola scriptura je uholný kameň univerzálneho protestantizmu,

na ktorom protestantizmus stojí alebo tiež aj padá.

(B. B. Warfield, 1851-1921)

Tvrdenie, že päť reformačných princípov, známych ako päť sola (jedine), je stále v platnosti a v priebehu rokov existencie protestantizmu nestratili nič zo svojej dôležitosti a aktuálnosti, je stále pravdivé a platné.

Porozumieť týmto piatim princípom, uchopiť ich a riadiť sa nimi vo svojom živote je prejavom pravosti a dokázanosti biblickej spasiteľnej viery ako jednotlivca, tak aj zborov. Pre veriacich hlásiacich sa k protestantskému evanjelikálnemu prúdu kresťanstva, ale aj pre všetkých biblických veriacich by malo byť samozrejmosťou poznať východiská svojej cirkevnej príslušnosti, ktorými sú neodmysliteľne aj päť reformačných sola. Je to obzvlášť dôležité v období narastajúceho tlaku na biblickú vieru a odklonu od posolstva Písma, čoho sme svedkami opäť aj v týchto dňoch. Tak ako v počiatkoch protestantskej reformácie, aj dnes je životne dôležité upozorňovať a zdôrazňovať, že jedinou cestou spasenia, ktorá jediná vedie do večného života a Božieho kráľovstva, je jedine Božia cesta, ktorá je zjavená a predložená jedine na stránkach Písma. Táto cesta je prostredníctvom reformátorov sformovaná do piatich reformačných princípov, ktoré považujeme za Boží dar Cirkvi, s cieľom nápravy chýb, ku ktorým došlo po jej ranom období, po dobe apoštolov Ježiša Krista.

Týchto päť sola zhrňuje to, čo sa môžeme o viere naučiť z Písma. Vedú nás k viere, ako sa so živým Bohom môžeme stretnúť už tu, v časnom živote, a potom s ním prebývať vo večnosti. Najdôležitejšia otázka pre každého človeka je: Ako nájdem milostivého Boha? Každý potrebuje vedieť, ako môže byť spasený, lebo to žiadny človek za nás neurobí. Každý sa raz postaví pred Boha sám za seba. Niekoľko nám môže ukázať cestu, zvestovať nám evanjelium spasenia, ale nemôže nás zobrať a priniesť k Bohu. Túto cestu si musí prejsť každý sám a s Bohom sa každý stretne osobne sám za seba. Nikto sa za mňa nepostaví pred Boha, ako ani ja sa pred neho nepostavím za iného. Preto je táto otázka taká veľmi dôležitá. O tom je spása a o tom je aj päť reformačných princípov, päť sola (sola scriptura – jedine Písmo, sola fide – jedine vierou, sola gratia – jedine z milosti, solus Christus – jedine Kristus, soli Deo gloria – jedine Bohu patrí sláva). Preto protestantská reformácia bola a je taká veľmi dôležitá. Preto sa týmto piatim reformačným princípom postupne na stránkach časopisu Solas venujeme^{A)}. Historicky prvým z nich bol princíp sola scriptura. (Pozri predchádzajúci článok „Druhý príchod...“ a tiež články uvedené v odkaze ^{B)}.

)

V celej histórii cirkev zo strany nepriateľov kresťanstva opakovane čelila útokom na Bibliu, ale v posledných dvoch storočiach je pravdivosť a spoľahlivosť Božieho slova spochybňovaná už aj tými, ktorí sa hlásia ku kresťanskej viere, teda zvnútra kresťanstva. Preto je princíp jedine

Písmo (sola scriptura) aj dnes potrebné rovnako neutíchajúco uvádzať do života cirkví, ako to robili v 16. storočí zástancovia protestantskej reformácie. Tomuto princípu sa v tomto článku^{C)} bližšie venujeme. Jeho cieľom je ukázať, čo sa za týmto výrazom skrýva, čo je jeho obsahom.

Vznik a obrana princípu sola scriptura

Martin Luther k princípu sola scriptura dospel pri intenzívnom štúdiu Písma v rokoch 1513-1516 počas pôsobenia na univerzite vo Wittenbergu, kde v tej dobe prednášal výklad Knihy žalmov, Listu Rímskym, Galatským a Židom. Po zverejnení 95 téz 31. októbra 1517 nastalo obdobie, v ktorom Luther musel obhajovať svoje učenie a odmietavé stanovisko voči pápežovi, koncilom a celkovo voči učeniu a praxi katolíckej cirkvi.

Uskutočnili sa viaceré debaty. K jednej došlo v júni 1519 v Lipsku. Tu katolícke učenie zastupoval Johannes von Eck. Luther sa na debaty starostlivo pripravoval^{C)b)}. Počas svojej prípravy porozumel, že kritickým bodom v debatách je otázka pápežskej zvrchovanosti a neomylnosti, ako ju predkladalo rímske katolícke náboženstvo. Pápežská zvrchovanosť nad cirkvou bola (a ešte stále je) postavená na dvoch pasážach Písma a to:

1. Matúš 16:18-19. Tu Ježiš nazýva Petra „skalou“, na ktorej zbuduje svoju cirkev, zaslúbiac mu „kľúče nebeského kráľovstva“. Podľa Ríma tu Ježiš vyhlasuje (učí), že Peter je prvý pápež, a dáva tým Petrovi (a jeho neprítomným nástupcom) zakladajúcu a rozhodujúcu pozíciu vo vybudovaní svojej cirkvi. Odkedy sú Petrovi (a cez neho všetkým budúcim pápežom) dané „kľúče kráľovstva“, má pápež najvyššiu autoritu, vládu a správu nad cirkvou a je neomylný, keď vykonáva túto autoritu ako najvyšší vládca, keď vyučuje ako zástupca Krista na zemi – teda keď

hovorí ex catedra.

2. Ján 21:15-19. Tu Ježiš hovorí Petrovi: „Pas moje ovečky.“ Rím v tom vidí Ježišovo výnimočné poverenie Petra právom vlády a moci nad celou cirkvou. Luther takéto interpretácie Písma odmietol. Pre Luthera „skala nie je žiadna konkrétna cirkev (cirkevná spoločnosť), ale je to neviditeľná cirkev, ktorá existuje kdekoľvek, kde sa načúva Božiemu slovu a verí sa mu“.

Luther bol požiadaný, aby priamo odpovedal na otázku, kto je konečnou autoritou - Božie slovo alebo pápež, lebo podľa Ecka Písmo dostáva svoju autoritu od pápeža(!). Luther rezolútne nesúhlasil a dôvodil, že Písmo má autoritu nad pápežmi, cirkevnými otcami a dokonca aj cirkevnými koncilmi – títo všetci sa v minulosti mýlili a dopúšťali sa chýb. Okrem toho, povedal Luther, nielenže je Písmo spoľahlivou autoritou, ale školák s Bibliou v ruke je lepšou a spoľahlivejšou oporou ako pápež.

Je dôležité pripomenúť si, že pre Luthera je sola scriptura priamo spojené s neomylnosťou Písma. Pre neho Bibliu robí jedinou najvyššou autoritou to, že je inšpirovaná Bohom, pretože je to Bohom vydýchnuté Božie slovo. Preto Písmo jediné sa nemôže mýliť a ani sa nemýli. Zatiaľ čo Rím veril v „Písmo a tradíciu“ ako (dve) neomylné authority, Luther dôvodil, že Písmo jediné je našou neomylnou autoritou danou od Boha.

Luther tiež dôvodil, že cirkevní otcovia „sú omylní rovnako, ako človek je omylný“; preto bol ochotný uveriť im len vtedy, keď mu pre svoje názory a tvrdenia poskytnú dôkaz priamo z Písma, „ktoré sa nikdy nemýli“. Preto, uzavrel Luther, „Písmo jediné je pravda Pána a Majstra

spomedzi všetkých písomností a doktrín, ktoré sú na svete“. Naprotiveň Rímu, Lutherov protest v tomto smere teda bol, že Božie slovo jediné je cirkevnou bezchybnou autoritou.

Napätie narastalo. Rok 1520 bol pre Luthera rokom plodného písania. Napísal niekoľko traktátov a esejí, z ktorých kniha Babylonské zajatie cirkvi sa jeho súčasníkom zdala najrevolučnejšia. Spomenieme dve z jeho prác:

Kniha Kresťanským kniežatám nemeckého národa bola výzvou celému Nemecku zjednotiť sa proti Rímu. V tomto diele Luther búral tri falošné múry rímskej kúrie^{D)}:

1. Prvým múrom je duchovná moc, ktorá je údajne nadradená časnej moci kráľov a kniežat. Vyhlásil, že všetci kresťania sú kňazmi od krstu a že kňazstvo nie je vyňaté spod právomoci občianskej moci.
2. Druhým múrom je tvrdenie, že nikto nemôže vykladať Písmo, jedine pápež. Opakoval, že každý skutočný kresťan je kňazom, a teda je schopný rozumieť Písmu.
3. Tretím múrom je pápežský nárok, že nikto nemôže zvolať všeobecný koncil, jedine rímsky biskup. Poukázal na Nikajský koncil z roku 325, ktorý bol zvolaný cisárom Konštantínom I.

Lutherov plán na reformu obsahoval: zrušenie pápežskej štátnej moci, vytvorenie nemeckej cirkvi, vnútorné náboženské reformy, zníženie počtu žobravých rádov, inšpekciu kláštorov (nespokojným treba dovoliť odísť), obmedzenie počtu svätých dní a zrušenie celibátu (kňazi sa môžu ženit).

Kniha Babylonské zajatie cirkvi je prenikavou kritikou sakramentalizmu (obradníctva), ktorý bol základom (katolíckej) cirkvi. Luther v nej poukazoval na nesprávnosti v cirkvi vzhľadom na sviatosti. Luther kritizoval:

1. Upretie kalicha laikom. Luther z Písma dokazoval, že táto sviatosť pod obojakým spôsobom patrí všetkým, ktorí ju vyhľadávajú.

2. Učenie o transsubstanciácii^{E)}. Podľa Luthera pri sviatosti eucharistie sa prijíma skutočný chlieb a skutočné víno, v ktorých spoluexistujú (koexistujú) telo a krv Kristova. Toto učenie sa obyčajne nazýva konsubstanciácia^{F)}.

3. Učenie o omši. Z Písma argumentoval, že Boží dar spravodlivosti sa prijíma jedine vierou samotnou (sola fide).

Kritika a obmedzenie sviatostí (obmedzil ich na dve či tri: eucharistia, krst a pokánie) znamenala odmietnutie vlády katolíckej cirkvi nad celým životom človeka (od narodenia až po smrť) a jeho závislosti na ňou prisluhovaných sviatostiach. Aj v tejto práci Luther jasne poukázal na svoju vieru v sola scriptura. Keď Erasmus túto knihu čítal, vykrikol: „Rozchod je nezvratný!“

Pápež Lev X. vydal v roku 1520 bulu Exsurge Domine, podľa ktorej sa odsudzujú Lutherove výroky, zakazuje sa mu kázať, a ak Luther do 60 dní neodvolá svoje učenie, bude uväznený ako heretik. Všetci verní katolíci majú spáliť jeho spisy.

60-dňová lehota na odpoveď uplynula 10. decembra a 11. decembra 1520 o deviatej hodine ráno Luther na verejnom zhromaždení pred wittenbergskou univerzitou hodil do plameňov ohňa pápežské konštitúcie (nariadenia), vtedajšie teologické knihy a pápežskú bulu. To bolo ako vyhlásenie vojny Rímu. Už sa mu nedalo cúvnuť späť. Rím reagoval a 3. januára 1521 bol Luther exkomunikovaný bulou Decretum Romanum Pontificem pápeža Leva X.

V roku 1521 sa Luther postavil pred snem vo Wormse, kde sa od neho požadovalo odvolanie jeho kníh. Luther to odmietol so slovami, že odvolá iba to, v čom bude z Písma usvedčený z nesprávnosti, lebo ísť proti svedomiu je jednak nesprávne a jednak nebezpečné. Tu predniesol svoj známy výrok: Tu stojím, inak nemôžem. Boh mi pomáha!

Zatiaľ čo pápeži a koncily si navzájom protirečia, a preto sa mýlia, Písmo jediné sa nemýli. Luther veril, že Písmo je normujúca norma a nie normovaná norma. Vo Wormse Luther odmietol teóriu dvoch zdrojov, podľa ktorej ústna tradícia mala byť druhý, neomylný mimobiblický zdroj Božieho zjavenia. Pritom si Luther veľmi cenil tých cirkevných otcov a koncily, ktorí/ktoré obraňovali ortodoxiu (pravovernosť Písma). Stále a opakovane tvrdil, že len samotné Písmo je náš neomylný zdroj Božieho zjavenia.

Sola scriptura – definícia, obsah a význam

Z predchádzajúceho stručného prehľadu Lutherových vyjadrení sa vychádza pri zostavení definície sola scriptura. Pre Luthera a ostatných reformátorov znamenalo sola scriptura, že len Písmo, pretože je Božie inšpirované slovo, je neomylnou a bezchybnou, dostatočnou a pre nás a pre cirkev konečnou (najvyššou) autoritou. Prejdeme si touto definíciou s cieľom čo najširšie uchopiť jej význam.

Na prvom mieste si povieme, že sola scriptura znamená, že iba Písmo samotné je naša konečná (najvyššia) autorita. Aj keď sa slovo autorita v dnešných dňoch silného individualizmu dosť ťažko počúva, nemôžeme prehliadnuť, že toto slovo je v Biblii frekventované a veľmi často zdôrazňované. V skutočnosti sola scriptura znamená, že Biblia je našou vedúcou, najvyššou, konečnou a rozhodujúcou autoritou. Poznamenáme však pritom, že týmto sa nechce povedať, že pre nás už niet iných autorít; napríklad, že v cirkvi, v našom miestnom cirkevnom zbore pre nás už niet žiadnej autority. Takéto stanovisko nezastávali ani reformátori.

V sola scriptura je obsiahnuté aj to, že pre kresťana existujú aj iné dôležité autority – autority, ktoré treba poslúchať a nasledovať. Popritom však jednako Písmo samotné je našou konečnou (najvyššou) autoritou. Písmo je autorita, ktorá je nad všetkými ostatnými autoritami. Je to autorita, ktorá má posledné slovo. Môžeme povedať aj tak, že Písmo jediné (samotné) je autorita, ktorá má vládnu, vedúcu úlohu, zatiaľ čo ostatné autority majú iba slúžiacu úlohu. Toto znamená, že všetky ostatné autority sú autoritami len v takej miere a rozsahu, v akom im to určuje Písmo – majú odvodenú autoritu. Sú Písmu podriadené a slúžia pod Písmom, ktoré jediné je našou najvyššou autoritou.

Po druhé: Sola scriptura znamená, že Písmo samotné/jediné je našou dostatočnou autoritou. Nielenže Biblia je našou najvyššou a konečnou autoritou, ale je autoritou, ktorá zabezpečuje veriaceho všetkými potrebnými pravdami, ktoré ja a ty, on a ona potrebujeme pre spasenie a pre nasledovanie Krista. Biblia je teda dostačujúca pre vieru a praktický život. Inej takej autority niet. Je to výpoveď samotného Písma – tak to Pavol píše Timoteovi: „Celé Písmo je vydýchnuté Bohom a je užitočné na vynaučovanie, karhanie, naprávanie, na výchovné káznenie v spravodlivosti, aby bol človek Boží dokonalý, ku každému dobrému skutku pripravený“ (2. Timoteovi 3:16-17)^{E)}. Povedané stručne a inými slovami: Biblia je pre nás vo všetkých otázkach spásy, večného života a života v posvätení zvrchovanou a dostatočnou autoritou.

Po tretie: Sola scriptura znamená iba (len) Písmo, pretože ono je Božie inšpirované slovo, je našou neomylnou (bezchybnou) autoritou. Základom biblickej autority – tou jedinou príčinou, prečo je Písmo autoritou, je, že Boh je jeho duchovný (Boží) autor. Základ pre biblickú autoritu je jej duchovná (Božia) inšpirácia. Písmo je konečnou (finálnou) autoritou cirkvi, pretože Písmo je slovo Boha.

Písmo a Písmo samotné (nie Písmo a tradícia) je vydýchnuté Bohom vo svojej úplnosti a na tomto základe stojí neotrasiteľne ako konečná (najvyššia) bezchybná autorita cirkvi. Pavol píše: „Celé Písmo je vydýchnuté Bohom...“ (2. Timoteovi 3:16)^{G)}. Rovnako tak hovorí aj Peter (2. Petrov 1:19-21, hlavne verš 21): „(19) Aj máme pevnejšie slovo prorocké, a dobre robíte, že máte naň obrátený svoj pozor ako na sviecu, svietiacu na šerom mieste, dokiaľ by sa nerozvidnel deň, a nevzišla dennica vo vašich srdciach, (20) vediac najprv to, že niktoré proroctvo Písma nedeje sa z vlastného rozlúštenia budúcnosti. (21) Lebo nikdy nebolo proroctvo vynesené vôľou človeka, ale Svätým Duchom súc nesení hovorili svätí Boží ľudia.“ Je to na základe verbálnej plenárnej inšpirácie

H)

, že Biblia je neotrasiteľnou, nepohnutelňnou, bezchybnou autoritou pre cirkev. Čo hovorí Písmo, to hovorí Boh!

Aby sme získali celkový obraz, čo sola scriptura je, musíme povedať viac než len to, že Biblia je inšpirovaná alebo Bohom vydýchnutá. Inšpirácia má viesť k porozumeniu, že Biblia je dokonalá, bezchybná, neomylná a spoľahlivá. Inými slovami: neomylnosť je dôsledok inšpirácie. Inšpirácia a neomylnosť sú dve stránky tej istej mince a nedajú sa jedna od druhej oddeliť. Pretože Boh hovorí – a Boh je bezpochyby pravda –, preto aj jeho Slovo (Písmo) musí byť pravda a dôveryhodné vo všetkom, k čomu sa vyjadruje. Slovo Boha vyjavuje, kto a aký Boh je, odhaľuje, zjavuje, ukazuje jeho charakter. Takže Písmo sa právoplatne označuje ako Slovo Boha. Žalmista hovorí: „Cesta silného Boha je bezúhonná. Reč Hospodinova je čistá, dokázaná sťa zlato v ohni...“ (Žalm 18:31).

Pretože neomylnosť je biblický dôsledok Božej inšpirácie a inšpirácia a neomylnosť sú neoddeliteľné a vzájomne prepojené, je neomylnosť nevyhnutnou súčasťou princípu sola scriptura, vstupuje do princípu sola scriptura. Boh pravdy vydýchol svoje Slovo pravdy a výsledkom je nič menšie ako bezchybná autorita daná cirkvi.

Prešli sme si definíciou princípu sola scriptura a ukázali sme si, čo tento princíp obsahuje, čo je v ňom zahrnuté. Tento princíp bol reakciou a odpoveďou reformátorov na situáciu v cirkvi v 16. storočí. Princíp platí rovnako aj dnes. Je stále dôležitým nástrojom obrany viery v rukách verných biblických veriacich. V dnešných dňoch však sola scriptura stojí pred novými výzvami, pred novými útokmi, ktoré, ako sme to už uviedli vyššie, prichádzajú zvnútra kresťanstva, teda zo strany tých, ktorí o sebe prehlasujú, že stoja na pozícii kresťanskej viery. Sú to útoky, s ktorými sa reformátori nestretli a ani ich neočakávali. Dvom z nich sa venujeme v nasledujúcom článku („Sola scriptura a neomylnosť Písma“).

Samotná reformácia, ale rovnako aj jednotliví reformátori by v nás mali vyvolávať veľkú úctu a vďačnosť. Bol to (a ešte stále je) komplexný proces, v ktorom Boh upozornil ľudí na to, ako človek, ty a ja, môže byť zachránený a mať večné spoločenstvo s ním. Preto vždy majme na pamäti, kto bol za nás ukrižovaný a vzkriesený – a tým bol jedine Pán Ježiš Kristus.

Zdroje a poznámky:

A) Latinské sola (z adjekt. solus, sola, solum) sa do slovenčiny prekladá nasledovnými slovami:

jedine, jediné, len, iba, výlučne, nič iné ako, samotná/samotnou, jediná/jedinou, samojediný, samotný/samotnému (soli), ktoré sú v týchto piatich slovných výrazoch synonymami.

Keď sa nad všetkými piatimi sola zamyslíme, všetky znejú ako protest, ako reakcia na niečo, čo je v nich nevypovedané, resp. zamlčané. Všetky hovoria proti niečomu. A je to tak! Všetky sú reakciou a odpoveďou na učenie, tvrdenia a prax vtedy jedinej inštitucionálnej katolíckej (rímskej) cirkvi. Toto postupne, ako jednotlivými princípmi v časopise prechádzame, ozrejmuje a vysvetľujeme. Rovnako tak je to aj v tomto článku, z ktorého by malo byť zrejmé, prečo sola scriptura, prečo iba jedine/jediné Písmo a čo sa tým zamieta, odvrhuje.

B) Pozri články:

a) Rok 2017 – jubilejný rok a Protestantská reformácia roku 1517, Solas číslo 36, jeseň 2017.

<http://casopis.solas.sk/svedectva/rok-2017-jubilejny-rok>

b) Päť sola a Solus Christus, Solas číslo 37, zima 2017.

<http://casopis.solas.sk/vyucovanie/pat-sola>

C) Štúdium histórie cirkvi je samo osebe obsiahla a náročná práca, čo je mimo možností autora.
Preto

je článok postavený na diele iných a sú v ňom použité myšlienky a texty z nasledovných zdrojov:

a) Pavel Hanes Dejiny kresťanstva, vydalo Združenie evanjelikálnych cirkví v SR, Banská Bystrica 2016, A4, 429 strán, ISBN 80-88945-01-1 a video prednáška Päť solas reformácie,

<https://www.youtube.com/watch?v=1LcsxHCD2NQ>

b) Matthew Barrett Sola Scriptura in the Strange Land of the Evangelicalism:..., The Southern Baptist Journal of Theology (SBJT), 19(4), 2015: 9-38.

c) Štěpán Šoltés, Dějiny křesťanské církve, Kalich 1990, A5, 160 strán. ISBN 80-7017-204-5

D) Rímska kúria alebo pápežská kúria je ústredný administratívny a súdny orgán, ktorý slúži pápežovi

na správu vecí katolíckej cirkvi.

E) Katolícka cirkev nebiblicky učí, že pri sviatosti eucharistie dochádza k zmene podstaty (prepodstatneniu čiže transsubstanciácii) chleba na skutočné telo Kristovo a vína na skutočnú krv Kristovu. Vonkajšia podoba chleba sa nemení, avšak vnútorná podstata sa mení na telo Kristovo. Tak isto je to aj s vínom a krvou.

F) Učenie o konsubstanciácii je rovnako nebiblické ako učenie o transsubstanciácii. Dôvod je ten, že podľa tohto učenia je Kristus v chlebe a víne sprítomnený podobne ako v prípade transsubstanciácie.

G) Uvedený citát verša 2. Timoteovi 3:16-17 je prienik viacerých prekladov Písma – považujeme ho za

lepší, vernejší a výstižnejší. Je odlišný od prekladov prof. Roháčka a ECAV.

H) verbálna plenárna inšpirácia: Verbálna znamená slovná, čiže inšpirácia na úrovni slov, teda že každé jedno slovo je Bohom dané. Inak povedané, že znenie, výrazové prostriedky sú inšpirované. Plenárna znamená, že všetky časti Biblie sú rovnako a rovnocenne autoritatívne – celá Biblia (66 kníh) je inšpirovaná (nielen niektoré časti).